

*Langerné
Buchwald
Judit*

**Alternatív
pedagógiai
tanulmányok**

Pedagógiai alternatívák – alternatív pedagógiák

Előszó Langerné Buchwald Judit: *„Alternatív pedagógiai tanulmányok. Alternatív pedagógiák a neveléstudományi irodalom, a sajtó, a gyakorlat és a pedagógusok tudásának tükrében”* című kötetéhez

A kötet olvasásakor felvetődik a kérdés, miért nem a reform,- és alternatív pedagógiai megoldások széleskörű elterjedéséről beszélünk, közlünk tanulmányokat napjainkban, hanem ellenkezőleg: a pedagógiai alternatívákat még mindig mint újdonságokat említjük a herbarti paradigma mindmáig ható csaknem egyeduralmával mellett. A szerző szavaival: *„A gyakorlatot tekintve pedig a kezdeti alternatív iskola alapítási lendület megtört: napjainkra sem terjedtek el jelentős mértékben az alternatív programmal működő iskolák a közoktatásban és egyre több alternatív iskola szűnt meg vagy tért vissza az ún. hagyományos pedagógiai programok alkalmazásához.”*

Magyarországon még mindig csekély az alternatív intézmények száma” – írja Torgyik Judit 2004-ben, *„Az alternatív pedagógia helyzete hazánkban 1945-től napjainkig”* című tanulmányában. Azt, hogy csökken az alternatív iskolák száma, a statisztika is igazolja: *„Az interneten megtalálható, alternatív oktatással foglalkozó honlapok adatai alapján 85 olyan iskola működik, amely valamely klasszikus reformpedagógiai koncepció adaptációját alkalmazza pedagógiai programként, vagy saját alternatív pedagógiai programot dolgozott ki”*, 2009-ben. 2010/2011-re az ÉKP iskolahálózathoz tartozó iskolák száma tovább apadt: *„25 intézmény tartozik a hálózathoz, amelyből 6 nem csak általános iskolaként, hanem 12 évfolyamos középiskolaként is működik”* (Langerné: Az alternativitás értelmezési lehetőségei és megjelenése az oktatásban és a pedagógusképzésben 2011/11. sz. 101.)

A bevezetésben feltett kérdés annál is kevésbé megválaszolható egyszerűen, mert - ahogy azt a szerző írja - a XIX. század utolsó évtizedében és a XX. század első évtizedeiben a reformpedagógiai irányzatok rövid idő alatt nem csupán saját hazájukon belül arattak sikert és találtak követőkre, hanem a határokon túl, így Magyarországon is. Ráadásul például Montessori új módszerét a nemzetközi szakma is elismeréssel fogadta és nagyon hamar elterjedt Európában.

Egy másik ok lehet, amely a pedagógiai alternativitás jobb elterjedését akadályozza ma is, hogy *„kevés válaszadó pedagógus rendelkezik alapos ismeretekkel a koncepciókkal kapcsolatban, illetve minél magasabb végzettséggel rendelkezik és magasabb iskolafokon tanít, ez az ismeret annál alacsonyabb szintű. A pedagógus diploma megszerzésének idejét figyelembe véve pedig megállapítható, hogy minél régebben végezték a megkérdozettek tanulmányaikat, ismereteik mértéke annál kevesebb.”* Mindemellett a pedagógusok gyakran negatívan ítélik meg ezeket az iskolákat. Egy kutatás bemutatásával a kötet erre is rávilágít.

A monográfia alapján a kezdeti kérdésre tehát többféle válasz adható, számos kiváltó okot különböztethetünk meg. Az egyik ezek közül az a *terminológiai fosztogatás*, amely a terminusok kapcsán végbemegy. Langerné Buchwald Judit kötetében az első két tanulmány az alternatív és reformpedagógiai valamint az alternatív és reformiskola fogalmak értelmezési lehetőségeiről, a fogalmak neveléstudományi szakirodalomban tapasztalható alkalmazási gyakorlatáról értekezik. Rövid történelmi áttekintést olvasható a különböző reform- és alternatív pedagógiai koncepciók magyarországi megjelenéséről és elterjedéséről, az

oktatásban betöltött szerepéről a XX. század első felétől napjainkig. Ez a fejezet megállja helyét mint a tanári felkészítés egyik eleme, amely a szakkifejezések közötti eligazodást segíti.

A kötet második fejezetét alkotják azok a tanulmányok, amelyek különböző alternatív pedagógiai koncepciók neveléstudományi- és sajtórecepcióját dolgozzák fel (Scuola di Barbiana olasz iskolamodell; Waldorf-pedagógia; Montessori pedagógiai rendszere; az Értékközvetítő és képességfejlesztő program valamint és a Summerhill-iskola). Bemutatják, milyen képet közvetít a sajtó a laikus, iskola és pedagógia iránt érdeklődő kereső szülők felé, és a szakmai közönség felé, amely információit az alternatív pedagógiákkal kapcsolatban gyakran szintén a sajtóból szerzik.

A tanulmánykötet harmadik fejezetébe azok a tanulmányok kerültek, amelyek a jelenleg Magyarországon működő alternatív iskolák mindennapi életébe, gyakorlatába nyújtanak bepillantást módszertani és nevelésmódszertani megközelítésben. Megismerhető a magyarországi alternatív iskolák idegen-nyelv tanítási gyakorlata, és az alternatív iskolákban alkalmazott, a hagyományostól eltérő nevelési módszerek.

A zárótanulmány a praxisban tevékenykedő pedagógusok alternatív pedagógiákra és iskolákra, reformpedagógiára és reformiskolára vonatkozó ismereteit mutatja be: a ma „hagyományos” iskolában dolgozó pedagógusok milyen ismeretekkel rendelkeznek az alternatív iskolákról, milyen nézeteik, véleményük van ezekkel kapcsolatban.

Arról is olvashatunk, hogy a Waldorf-pedagógia megalapozója Rudolf Steiner, aki korának divatos irányzatának, az okkultizmusnak a hatására kidolgozta az antropozófiát, egy új szellemtudományos irányzatot, amelynek embertana nevelési koncepciójának alapját képezte. A nevelést Steiner felfogásában nem lehet pusztán az anyagi világ fogalmkörében értelmezni. A földi, azaz fizikai létezés nem választható el, az azt megelőző és azt követő szellemi létől. Az ember négy testből és ennek alapján az ember fejlődése négy egymásra épülő szakaszból áll: fizikai test, élet- vagy étertest, az érző vagy asztráلتest és az én-test. Steiner szerint az első szint kivételével a többi szint csak az antropozófián keresztül közelíthető meg.

A gyermek fejlődését négy hét éves periódusra osztja. A tanár a „nevelés művésze”, akinek szem előtt kell tartania a gyermek fejlődési és életszakaszainak megfelelő törvényszerűségeket. Steiner szerint *„a nevelés művészete az, ha a fizikai és lelki akadályok elhárításával képesek vagyunk szabaddá tenni az utat azon erők előtt, amelyek az isteni világrendből minden korszakban áramlanak a világba a gyermekek keresztül, ha képesek vagyunk olyan környezetet teremteni a gyermek, a serdülő számára, amelyben a neki adományozott szellem szabadon léphet ki a világba.”*

Gondoltuk volna-e, hogy a Scuola di Barbiana abból a környezetből indult el, ahol a diákok éltek? A diákok saját maguk szervezték meg és alkották meg a saját ismereteiket. Saját maguk építettek színpadot, ahol aztán ők adtak elő színdarabokat. A diákok megtanultak fényképezni, a filmet előhívni, nagyítani és fixálni. A kapcsolódás nemcsak a tananyag és a környezet között állt fenn, hanem a plébános és tanítványai, a tanítványok családjai és Barbiana lakosai között. Az iskolában a tanár és a diákok közösen állapították meg a szabályokat, melyek így mindenki számára elfogadhatóak voltak.

Az érdeklődők arról is olvashatnak a kötetben, hogy az alternatív pedagógiai koncepciók miként viszonyultak az idegennyelvoktatáshoz, s hogy ezek a koncepciók hogyan szolgálják azt esélyegyenlőség biztosítását. A kötet arra is keresi a választ, hogy magyar nyelvű pedagógiai szakirodalomban az olaszországi Scuola di Barbiana alternatív iskolamodell és don Lorenzo Milani pedagógiai koncepciója miért nem váltott ki számottevő visszhangot.

Összegezve, csupán találgathatunk, mi is a valódi gátja az az alternatív pedagógiák sokkal szélesebb körben elterjedésének. Langerné Buchwald Judit tanulmánykötete - amely jó

szívvel ajánlható az alternatív pedagógiák iránt érdeklődőktől egészen a szaktudományos kutatókig – azért is kiváló olvasmány, mert sok-sok információt biztosítva, autonóm gondolkodóként tételezve az olvasót, rábízva a felmerült kérdések megválaszolását.

Mrázik Julianna PhD, habilitált doktor
PTE BTK Neveléstudományi Intézet igazgató-helyettese
Tanszékvezető egyetemi docens
PTE BTK NTI Nevelés és Oktatáselméleti Tanszék
Az MTA Köztestületi tagja